

nji rado raste resje, kurje zdravje (Hungerblümchen), jetičnik (Ehrenpreis) i. dr.

Močno apnena ali lapornata zemlja je sivo-rujava, malo deržeča, vroča, in tam raste lepi čevelje, vsake sorte detelja, jeglič i. dr. Če se na suho apnino ali na lapor vlije močnega kisa, zakipi in tem dalje kipi, čem več je apna v nji. Ako ni v tleh apnine, nimajo polži lupine, za polževino mora biti apno.

Peščeno-ilovnata perst se že kaže po svoji ilovnati barvi in po primešanem pesku, na nji raste ruman, regrat, detelja, oves, proso.

Gnjilovica se odlikuje s svojo majhno težo in tamno barvo. Po gorkem dežji dahne po trohnini. Kjer je šota, raste šotni mah, močvirski rožmarin (Ledum palustre, Sumpf-Porst) i. dr.

Zelo železnata perst je rumenkasta, rudečkasta, usnjato-rujava in taka je tudi voda, ki izvira iz takih tal.

Železnati deli, ako jih ni preobilo, grejejo in mehčajo perst, kedar jih je pa preveč, rastlinam škodujejo, le mala kislica ima rada veliko železa.

Po teh znamenjih se spoznava perst. Kmetu to spoznanje veliko koristi, ker iz tega sklepa, kako ima obdelovati zemljo, katere rastline ima saditi, in kako da more zemljoboljševati? Po tem se tudi ravna kup zemljišč. Zemlja je kmetovalcu delavnica, in to bi imel poznati v vsih njenih delih.

Spomini na Dunaj in okolico.

Pisnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo :

Kar lepega vidiš, hvalevrednega ališiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominček po prislovcu latinski: „*Littera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

4. dan septembra. (Izlet z gosp. naravoslovnem docentom Hayek-om v schönbrunski zverinjak.) Na danes popoldan nas je bil povabil verli in jako zmožni docent naravoslovja, gospod Hayek, naj gremo z njim v Schönbrun, da si ondi ogledamo zverinjak in rastlinski vrt. Da smo radi sprejeli tako mikavno vabilo, kdo bi nad tem dvomil. Poleg tega je bilo tudi vreme kaj prijetno in toplo, tedaj še en nagib več, zapustiti za ene ure dunajski šunder. Pot do tje sem že v drugi priliki opisoval, naj danes toraj koj povem, da smo se, skoz dolgo vežo krasne palače schönbrunske pridši, napotili proti desni strani koščato zaraščenega perivoja. Široki ravni pot pelje skoz taistega, drevje, — bukovje

(Weissbuche), ki daje po besedah g. Hayek-a naj boljša derva za kurjavo, in javor (Feld- und Spitzahorn) — je nasajeno po drevorednih pravilih, ter je ob skrajnih straneh tako natančno prirezano in pristriženo, da ima iz daljave ogledano podobo visokih zelenih zidín. Kmal dospeli smo do zverinjaka, ki se nahaja v oserčji perivoja, ter ima nekako podobo velike zvezde. V osredku velicega okroglega dvora stoji mično okroglasto poslopjiče za ptujozemske ptice (papige i. t. d.), ki se ob solnčnih dnevih prinašajo v ličnih kletkah pod vedro nebo; o mrazu pa ostanejo v ravno omenjenem hramcu, vendar se skoz velika okna lahko vidijo. Žvižgajo in berlizgajo, pa tudi pačijo se te ptice na prečudne viže, vsaka po svoje, tako da človeka skoraj ušesa bolijo. Od te velikanske ptičarnice se enako zvezdnim žarkom cepijo posamesni oddelki zverinjaka v velikem kolobaru. Perva zverad, ki smo jo vidili, bila je kozorog (Steinbock). Osnovan ima v svojem malem stanovanji nalaš mali pečinasti homček, po katerem pa le nekako otožno lazi, kakor da bi vedel, da je to le šala. Omenil nam je tu g. docent, da je ta žival že zelo redka, rod njeni nekako hira in gine, ter bi to zverad naši pozni potomci utegnili že le po imenu poznati. V II. oddelku zverinjaka vidili smo dva tигра (Königstiger) — njega in njo — ; dalje: šakalja, jazbeca, hijeno in volka. Tigra, šakalja in hijeno viditi je človeka kar gróza; — volk pa na videz ni tako hud viditi, kakor je merha v resnici, kadar je lačen ali pa razjarjen. Se vé, da vsaka teh zverad biva v svojem posebnem zidanem hlevcu, ki ima spredaj mali, z ličnimi železnimi ograjami sklenjeni dvorec, po katerem se sprehaja in jo tako ljudstvo tudi lahko natančno ogleduje. V III. oddelku vidili smo vidro (Fischotter), ki ima nalaš mali vodeni jarek, v katerem plava sim tér tje. Dalje se nahaja tu divja mačka (katerih se po razlaganji g. Hayek-a nahaja mnogo po Ogerskem in Slavoniji), ježevec (Stachelschwein), volk (vnovič), bistrovid (Luchs) in medved. IV. oddelek ima v sredi velikansko kletko, v kateri se nahaja opic, mnogo plemen in razne velikosti. Uganjale so te živali (kakih 50 na številu) prav razposajen šunder, plezale in skakale po nalaš napravljenih gredéh, kazale pa tudi, da so za jed vedno pripravljene. Najbolj jim menda manjka prostosti. Ko se jim bi ta dala le na ene trenutke, ne spravili bi jih z lepo zopet skup. V V. oddelku je bivol (Rossbüffel) on in ona z mladim vred. Po podobi soditi mora biti ta žival silno močna. V VI. oddelku vidili smo lamo, gvanako, in gazelo (Algazelle). Lamo sem si domišljeval veliko manjšo, kot je v resnici. Viditi pa je prav prijazna živalica. V VII. oddelku se nahajajo túri (Auerrind), zelo enaki bivolu. V VIII. oddelku biva mambriška koza (Mambrische Ziege) in afrikanska ovca. V IX. oddelku sta bila viditi severni jelen (Rennthier) in antilopa (Elenantilope). V X. oddelku nahajajo se žerjavi, kazuar in štrus. XI. oddelek je posebno znamenit.

Tu smo naj pred vidili v dobro zavarovanem jarku morskega pesca (Seehund), ki je urno veslal sem ter tje pod vodo, pomolivši le kdaj pa kdaj glavo nekoliko čez vodno površje. Od tod prišli smo v stranski dvor do ribnjaku enacega jarka, v katerem se je ponosno zibalo neštivilno veliko pelikanov, labudov, gosí, rac itd. Bile so te ptice razne velikosti, in zlasti race mnogih barv in plemen; tudi jim ni bila omejena prostost, kar svedoči, da so ali popolnoma vdomačene, ali pa s svojim stališčem tako zadovoljne, da jih ne mika odhod „na ptuje“. Njim sorodne mnogotere ropno ptice, tudi slato- in sreberno-pernati fazáni pa nimajo takega „kredita“, ampak omejena jim je „prosta volja“ po dratenih omrežnikih, ki so opeti okol njih precej prostornih bivališč. V tem oddelku je viditi krokodilu sorodni kajman ali aligator. XII. oddelk kazal nam je mnogo močvirskih ptic razne velikosti, ki so štokljale po svojih dolgih nogah sem ter tje; dalje zopet veliko ropnih ptic, divjih petelinov, žerjavov itd. — Egiptovski marabuj je kaj klaverno postopal v svojem odkazanem prostoru med to tovaršijo; gotovo bi bil rajši kje tam na domačih afrikanških tratah. Tudi domače perutnine iz raznih dežel se mnogo nahaja v tem oddelku; in kakor da bi se jim delala nalašč skomina, so kaj blizo nje v dobro zavarovanih kurnikih dihur, sibirski lisica, divji maček in še nekaj drugih manjših divjih zverad. Po XIII. oddelku sprehajale so se visoko-nožne in dolgo-vratne žirafe, ki bi z glavo pri marskaki hiši lahko segale skozi okna pervega nadstropja, ako bi se jim tam kerma pokladala. Nisem mislil, da je ta žival celo tako visoke rasti. V XIV. oddelku tacáli so počasi gor in dol dva slona (Elefant) in debelokožni nosorog (Nasshorn). Eden zmed slonov je bil precej priljuden, in prav rad nam je kazal, kako podarjene jedila (metali smo mu kruh in sadje) grabi z rilcom iz tal, ter nosi jih „pod zobe“. Pravi velikani so res te živali, in kjer jih je cela tropa skupaj, more se tresti zemlja pod njihovimi nogami. Podplati iz nosorogove kože pa bi menda tudi ne bili z lepo stergani, kakor kaže njena debela skorjasta zunajnost. XV. in zadnji oddelk zdel se mi je skoraj naj bolj znamenit. V dveh podolgastih, iz močnega železja napravljenih ograjah tacala sta po dva rujava medveda, pogosto postavlja se na zadnje noge, s sprednjim pa poskuša je moč železnih ograj, češ, bi se li ne dala v oziru prostosti napraviti morebit kaka „mala kupčijca“. Konec vsake teh ograj je napravljen mali jarek, kjer si kocinci zamorejo prati kožuh, hladiti si vročo kri, ali gasiti si tudi žejo. Malo tje naprej ležal je senegalski oroslan (Löwe) neizrečeno ponosno v svoji železni kletki, in kar zmenil se ne za nas radovedneže. Strahovita mora biti ta žival v svoji razjarjenosti, in gotovo ne nosi zastonj imena „kralj zvéradi in puščave“. Oroslanu sosedinje bile ste progasta in pegasta hijena (gestreifte und gefleckte Hyäne).

Kakor je mogočnega oroslana lepo viditi, tako se človeku skoraj studi o pogledu hijene, ki glavo potepeno nosi enako steklemu psu.

Koliko je ravno vseh zverad in ptic na številu, nisem pozvedoval; moj poveršni popis vender kaže, da jih je precej veliko. Ako se premisli, koliko je treba na leto in dan živeža za vse, in koliko more biti tudi ljudi za gleštanje in oskerbovanje, se lahko ugane, da stane zderževanje zverinjaka svitlega vladarja težke novce. Ker pa je ogledovanje zveradi tako za domače, kakor tudi za na Dunaj prišle ptujce zelo mikavno in zabavno; za mladino in sploh za take, ki se z odgojo ali pa z naravoslovjem pečajo, tudi podučno, toraj svitli cesar ne gleda jo na ta strošek, marveč skerbijo, da se zverinjak kot ena zmed posebnih schönbrunskih znamenitosti vedno še pomnožuje z mnogoverstnimi živali. —

Dostavim naj tudi to, da nam je prijazni gospod prof. Hayek sprot marsikaj mikavnega o posamesnih živalih povedal; al vsega nisem mogel lahko umeti, ker se je vse radovedno drenjalo krog njega; pa tudi zapisovati si nisem zamogel vsega sprot, ker smo urno hodili od oddelka do oddelka. —

Ostaja mi zdaj spregovoriti še par besedi o rastlinskem (botaniškem) vertu. Pa zopet bi imel toliko povedati, da sam ne vem, kje bi pričel. Domačega in ptujozemskega drevja, različnega po visokosti, rasti in listju, kakor tudi cvetic in cvetnih germičev raznih plemen nahaja se tu, ki rastejo kot pod prostem nebom. Ako se pa stopi še v mnoge steklene sgrade (Treibhäuser), in se ondi pogledujejo umetno gojene rastline in cvetke milejših podnebij in drugih delov sveta, človek skoraj lastnim očem komaj verjame, kako nebrojen, mnogoversten in bogat je plod zemlje v rastlinskem oziru. Vonjave, ki tu iz raznobarnih cvetk in germičev dijejo, neizrekljivo prijetno zauzemajo naše čutje, — z eno besedo: kdor ima le še kaj vere, zaklicati je prisiljen pri pogledu tako prečudno lepih rastlin: Bog, velik si v svojih delih!

Dopisi in novice.

Iz Železnikov 2. decembra. — Če kdaj v življenji, danes si je gotovo želel marsikaki pravi avstrijski rodoljub imeti krila bistrooke postojne, da bi se bil povzdignil v visoko ozračje, ter od tam ogledoval si slovesnosti, ki so se po obširnej naši carevini obhajale v spomin vladarske petindvajsetletnice prevzisenega cesarja Franca Jožefa I. — Povèrneta se sicer res vsako leto rojstni in godovni dan presvitlega cesarja, ki sta dneva veselja za zveste podložnike; ali tako vzajemne vneme, kakor se je za ta zgodovinski dan že dolgo poprej razodevala, menda še nismo zapazili, odkar je svitli Vladar Franc Jožef zasedel prestol slavnih predtedov svojih. Ne le po mestih, ampak tudi po krajih, ki